

Asia: VN/28134/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö ehdotettua sääntelymallia tarkoituksenmukaisena?

Ehdotettua sääntelymallia voidaan pitää pääosin tarkoituksenmukaisena. Vuorokausikohtaisen korvauksen kirjaaminen lakiin selkeyttää järjestelmää ja yhtenäistää korvauskäytäntöä. Myös mahdollisuus poiketa perusmäärästä erityisten syiden perusteella lisää sääntelyn joustavuutta ja mahdollistaa yksittäistapausten erityispiirteiden huomioimisen.

Samalla on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, ettei sääntely johda liian kaavamaiseen arviointiin tilanteissa, joissa vapaudenmenetyksen vaikutukset ovat poikkeuksellisen vakavia. Korvausjärjestelmän tulee säilyttää riittävä mahdollisuus yksilölliseen harkintaan.

Näkemyksenne korvausmääristä?

Esityksessä ehdotettua 120 euron vuorokausikohtaista perusmäärää voidaan pitää lähtökohtaisesti perusteltuna kompromissina oikeuskäytännön, kansainvälisen vertailun ja julkisen talouden näkökulmista. Myös ehdotettu vähimmäis- ja enimmäistaso selkeyttää korvausjärjestelmää.

Lausunnonantaja kuitenkin korostaa, että syyttömästä vapaudenmenetyksestä aiheutuvat vaikutukset voivat olla huomattavia sekä psyykkisesti, sosiaalisesti että ammatillisesti. Tämän vuoksi on tärkeää, että korvaustaso säilyy tosiasiallisesti riittävänä suhteessa oikeudenloukkauksen vakavuuteen.

Näkemyksenne korvauksen määrän arviointiin vaikuttavista seikoista, mukaan lukien siitä, että vapaudenmenetyksen kesto ei enää vaikuttaisi vuorokausikohtaiseen korvaukseen?

Esityksessä lueteltuja arviointiperusteita voidaan pitää pääosin asianmukaisina. Erityisesti henkilön ikään, terveydentilaan, olosuhteisiin ja vapaudenmenetyksen vaikutuksiin liittyvien seikkojen huomioiminen tukee yksilöllistä arviointia.

Sen sijaan ehdotusta siitä, ettei vapaudenmenetyksen kesto enää vaikuttaisi vuorokausikohtaiseen korvaukseen, voidaan pitää osittain ongelmallisena. Pitkäkestoisella vapaudenmenetyksellä voi olla olennaisesti vakavampia vaikutuksia henkilön elämäntilanteeseen, ihmissuhteisiin, työuraan ja psyykkiseen hyvinvointiin kuin lyhytaikaisella vapaudenriistolla. Tämän vuoksi olisi perusteltua arvioida, tulisiko poikkeuksellisen pitkä kesto voida nykyistä selvemmin huomioida myös vuorokausikohtaisessa korvauksessa.

Näkemyksenne mahdollisuudesta korottaa tai alentaa kokonaiskorvauksen määrää (4 a § 4 mom.)?

Mahdollisuutta korottaa tai alentaa kokonaiskorvauksen määrää voidaan pitää tarpeellisena järjestelmän joustavuuden kannalta. Säännös mahdollistaa kokonaisharkinnan tilanteissa, joissa pelkkä vuorokausiperusteinen laskenta johtaisi ilmeisen kohtuuttomaan lopputulokseen.

Säännöksen soveltamisedellytysten tulisi kuitenkin olla mahdollisimman täsmällisiä ja ennakoitavia. Erityisesti alentamismahdollisuuden osalta on tärkeää varmistaa, ettei sääntely heikennä perusteettomasti syyttömästi vapautensa menettäneiden oikeusturvaa.

Pidättekö rahamäärien tarkistamisen tapaa asianmukaisena?

Rahamäärien tarkistamista indeksiperusteisesti voidaan pitää asianmukaisena ratkaisuna. Tämä tukee korvaustasojen säilymistä reaaliarvoltaan kohtuullisina myös pidemmällä aikavälillä ja vähentää tarvetta jatkuville lainsäädäntömuutoksille.

Näkemyksenne siirtymäsäännöksestä?

Siirtymäsäännöksen osalta on tärkeää huolehtia oikeusvarmuudesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta. Erityisesti tulisi varmistaa, etteivät ennen lain voimaantuloa tapahtuneet vapaudenmenetykset joudu perusteettomasti epäedullisempaan asemaan pelkästään käsittelyajankohdan perusteella.

Onko esityksen vaikutukset asianmukaisesti arvioitu?

Esityksen vaikutusarvioita voidaan pitää pääosin riittävinä. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin hyödyllistä arvioida tarkemmin erityisesti sitä, miten korvaustason muutokset vaikuttavat yksilöiden oikeusturvakokemukseen sekä luottamukseen oikeusjärjestelmää kohtaan. Lisäksi olisi perusteltua arvioida tarkemmin ehdotetun enimmäiskorvauksen vaikutuksia poikkeuksellisen vakaviin tapauksiin.

Onko teillä yleisiä huomioita tai muuta lausuttavaa esityksestä?

Lausunnonantaja pitää tärkeänä, että syyttömästi vangituille tai tuomituille maksettavat korvaukset heijastavat asianmukaisesti oikeudenloukkauksen vakavuutta. Vaikka korvausjärjestelmän yhdenmukaistaminen ja ennakoitavuus ovat kannatettavia tavoitteita, sääntelyn tulee samalla turvata riittävä mahdollisuus tapauskohtaiseen arviointiin.

Lausunnonantaja pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina. Korvausjärjestelmän selkeyttäminen ja korvausperusteiden kirjaaminen lakiin edistävät oikeusvarmuutta, yhdenvertaisuutta sekä korvauskäytännön ennakoitavuutta. Nykytilassa korvausten määräytyminen perustuu pitkälti oikeus- ja korvauskäytäntöön, mikä voi heikentää sääntelyn läpinäkyvyyttä ja hakijoiden mahdollisuuksia arvioida oikeusasemaansa.

Näkemyksenne syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annettuun lakiin liittyvistä muista uudistamistarpeista (ks. jakso 2.9.5)

Jatkossa voisi olla perusteltua arvioida myös korvausmenettelyn kokonaisuutta laajemmin. Erityisesti voitaisiin tarkastella mahdollisuuksia käsittelyaikojen lyhentämiseen, hakumenettelyn yksinkertaistamiseen sekä oikeudellisen neuvonnan saatavuuden parantamiseen. Lisäksi olisi hyödyllistä arvioida, tulisiko aineettomien vahinkojen ohella nykyistä kattavammin huomioida myös vapaudenmenetyksen pitkäaikaiset sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

Anh Tran
YDHV lakitiimi